

บูรณาการพุทธธรรมในการป้องกันความเสื่อมของสังคม
ตามที่ปรากฏในมหาสุปินชาดก

Integration of Buddhadhamma in Degeneration Protection of Society as
Depicted in the Mahasupinajataka

พระศรีสุวรรณศรี สิริภทโท (ตรีวิเศษศรี), PhraSrisuwong Siriphattho Treeviseassri¹
พระเมธาวิเชียรสร, รองศาสตราจารย์ รศ.ดร., Phramedhavinaiyaros Asst.Prof.Dr.²
พระศรีวินยาภรณ์, ดร., PhraSribinayaphon, Dr.³

E-mail : Joeart.mbu@gmail.com

Received: July 21, 2020

Revised: August 19, 2020

Accepted: August 24, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาความเสื่อมและการป้องกันความเสื่อมของสังคมตามที่ปรากฏในมหาสุปินชาดก 2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพการป้องกันความเสื่อมของสังคมในมหาสุปินชาดกและบูรณาการการป้องกันความเสื่อมของสังคมในมหาสุปินชาดกด้วยหลักพุทธธรรม 3. เพื่อนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบการบูรณาการพุทธธรรมในการป้องกันความเสื่อมของสังคมในมหาสุปินชาดก” โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยคือ ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการวิจัยเอกสาร ศึกษาค้นคว้าเอกสารปฐมภูมิจากเอกสารขั้นต้นและชั้นรอง มีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจงบุคคล จำนวน 24 รูป/คน สรุปผลการวิจัยเพื่อหาข้อสรุปนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบบูรณาการการป้องกันความเสื่อมของสังคมตามที่ปรากฏในมหาสุปินชาดก ต่อไป

ผลการวิจัย พบว่า หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในมหาสุปินชาดกมี 4 ด้าน คือ ด้านผู้นำ ด้านข้าราชการ ด้านประชาชน และ ด้านพระสงฆ์ ประกอบด้วย หลักทศพิธราชธรรม พรหมวิหารธรรม

¹สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, Department of Buddhist Studies, Graduate School, Mahamakut Buddhist University.

²สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย Department of Buddhist Studies, Graduate School, Mahamakut Buddhist University.

³สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, Department of Buddhist Studies, Graduate School, Mahamakut Buddhist University

ลัตตบุตร ขธิปไตย หลักอคติ เบญจศีล เบญจธรรม จาตุปาริสุทธิศีล สันโดษ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเกี่ยวกับ รูปแบบการป้องกันความเสื่อมของสังคมตามที่ปรากฏในมหาสุบินชาดก คือ PRCE : MODEL P = Personnel Quality R = Responsibility Roles C = Cultivation Ethice E = Effort exertion Development

คำสำคัญ : (หลักพุทธธรรม), (การป้องกัน), (ความเสื่อมของสังคม), (มหาสุบินชาดก)

Abstract

This article's purpose are; 1) to study the degeneration and its prevention shown in *Mahāsupinajātaka*, 2) to study the Buddhist principles that promote efficiency of social degradation prevention and the integration of social degradation prevention in *Mahāsupinajātaka* with the Buddhist teachings, 3) to present guidelines and knowledge form regarding to an integration of Buddhadhamma for social degeneration protection of as depicted in *Mahāsupinajātaka*. The research methodology was qualitative research as a documentary study. The research data was collected from primary sources and secondary documents. There are 24 interviews with specific people. It, then was conduced to summarized, finding its correct conclusions and present guidelines and creating a new knowledge regarding to to an integration of Buddhadhamma for social degeneration protection of as depicted in *Mahāsupinajātaka*. The results show that there are 4 aspects of the Buddhadhamma principles appearing in *Mahāsupinajātaka*, namely, leaders, civil servants, people and Sangha, consisting of Dasabidharajadhamma, Brahmaviharadhamma, Sattapurusa or wise man, Adhipateyya or sovereignty, Agati or prejudice, Bencasila or five precepts, five virtues, Caturasila or four pure precepts, Santuttha or solitude. New knowledge gained from research regarding to an integration of Buddhadhamma for social degeneration protection of as depicted in *Mahāsupinajātaka* is PRCE MODEL P = Personnel Quality R = Responsibility Roles C = Cultivation Ethice E = Effort exertion Development.

Keywords : (Buddhism), (Protection), (Social degradation), (*Mahāsupinajātaka*).

1. บทนำ

สังคมในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) กับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่ง ด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ รวมถึงสังคมไทยในยุคปัจจุบัน อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางสังคมการหลั่งไหลทางวัฒนธรรมจากวิถีชีวิตดั้งเดิมสู่การเชื่อมโยงในหลากหลายมิติ ทำให้วิถีของคนเปลี่ยนไปการปรับเปลี่ยนที่ไม่สอดคล้องกับพื้นฐานดั้งเดิมของคนในสังคมโดยเฉพาะสังคมไทยปัญหาที่ก่อให้เกิดความเสื่อมทางสังคมปัจจุบัน เช่น ปัญหาโครงสร้างทางการเมือง การผูกขาดของพรรคการเมือง ในขณะที่ระบบราชการจะเป็นตัวขับเคลื่อนทางสังคมกลับกลายเป็นปัญหาเสียเอง เช่น การก่อกวน ระบบอุปถัมภ์รวมถึงการคอร์รัปชัน เป็นสาเหตุของความเสื่อมล้ำทางสังคมในวงราชการ เป็นต้น

มหาสุบินชาตค มีเนื้อความสะท้อนถึงความเสื่อมของสังคมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ปรากฏในเอกนิบาตชาตค ขุททกนิกาย เล่มที่ 27⁴ ปรารภถึงเรื่องที่ว่าพระพุทธเจ้าทรงทำนายพระสุบิน (ความฝัน) ของพระเจ้าปเสนทิโกศล เป็นการพยากรณ์หรือทำนายลักษณะความเป็นไปของสังคม ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตกาลข้างหน้า 16 ข้อประกอบเป็นเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตในยุคสมัยที่พระพุทธศาสนาได้เสื่อมลง การนำหลักพุทธธรรมเพื่อการป้องกันและส่งเสริมไม่ให้เกิดความเสื่อมของสังคมปัจจุบันที่ปรากฏในมหาสุบินชาตค เป็นการช่วยแก้ไขปัญหาค่าที่จะเกิดขึ้นในสังคมไทยได้ มนุษย์ทุกสังคมอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขทั้งมนุษย์ด้วยกันและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้รับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู คนในสังคมมีจิตใจที่เอื้ออาทรต่อกัน มีการปลูกฝังอุปนิสัยที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชนในด้านจริยธรรม ผู้นำการปกครองสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการบริหารการเมืองการปกครอง เป็นผู้มีความยุติธรรมโดยยึดหลักธรรมของผู้นำในการปกครอง พระภิกษุสงฆ์มีการประพฤติปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยเหมาะสมกับสมณสาธิต เป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคง เพื่อตระหนักถึงภัยอันจะเกิดขึ้นกับสังคมในอนาคตข้างหน้า และป้องกันอกุศลกรรมที่จะเกิดในสังคมด้วยการประพฤติปฏิบัติกุศลกรรม จะทำให้สังคมเกิดความสงบสุขร่มเย็นสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเสื่อมและการป้องกันความเสื่อมของสังคมตามที่ปรากฏในมหาสุบินชาตค
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพการป้องกันความเสื่อมของสังคมในมหาสุบินชาตคและบูรณาการการป้องกันความเสื่อมของสังคมในมหาสุบินชาตคด้วยหลักพุทธธรรม
3. เพื่อนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบการบูรณาการพุทธธรรมในการป้องกันความเสื่อมของสังคมในมหาสุบินชาตค”

⁴ ชุ.ชา. (ไทย) 27/77/24 – 25.

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บูรณาการการป้องกันความเสื่อมของสังคมด้วยหลักพุทธธรรมตามที่ปรากฏในมหาสุบินชาดก” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเอกสารปฐมภูมิคือมหาสุบินชาดกที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและเอกสารทุติยภูมิได้แก่หนังสือ ตำรา เอกสาร รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและมีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ จำนวน 24 ท่าน นำผลการศึกษา ค้นคว้าเอกสาร การวิเคราะห์ ข้อมูล พุทธธรรม และการสัมภาษณ์มาประมวลวิธีการป้องกันความเสื่อมของสังคมที่ปรากฏในมหาสุบินชาดกแล้วบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการป้องกันความเสื่อมของสังคมเพื่อสร้างรูปแบบบูรณาการการป้องกันความเสื่อมของสังคมด้วยหลักพุทธธรรมตามที่ปรากฏในมหาสุบินชาดก ดำเนินการวิจัยเพื่อตอบโจทย์วิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมความเสื่อมของสังคมที่ปรากฏในมหาสุบินชาดกทุกข้อด้วยการวิเคราะห์และสรุปความเสื่อมของสังคมศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมปัญหาการป้องกันความเสื่อมของสังคมที่ปรากฏในมหาสุบินชาดกซึ่งดำเนินการโดยสังคม รัฐ หรือชุมชนทุกข้อ

2. ยกปัญหาการป้องกันความเสื่อมของสังคมที่ปรากฏในมหาสุบินชาดกเป็นตัวตั้งในการหาหลักพุทธธรรมที่แก้ปัญหาการป้องกันความเสื่อมของสังคมที่ปรากฏในมหาสุบินชาดกซึ่งดำเนินการโดยสังคม รัฐ หรือชุมชนทุกข้อ

3. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความเสื่อม ปัญหาการป้องกันความเสื่อม หลักพุทธธรรมที่แก้ปัญหาการป้องกันความเสื่อมของสังคมที่ปรากฏในมหาสุบินชาดกซึ่งดำเนินการโดยสังคม รัฐหรือชุมชนทุกข้อนำเสนอหลักพุทธธรรมที่บูรณาการแล้วสามารถแก้ปัญหาการป้องกันความเสื่อมของสังคมที่ปรากฏในมหาสุบินชาดกนำมาอภิปรายให้เห็นสาเหตุของปัญหาในการป้องกันความเสื่อมของสังคมนำเสนอโมเดล “รูปแบบการบูรณาการพุทธธรรมในการป้องกันความเสื่อมของสังคมในมหาสุบินชาดก” รวบรวม เรียบเรียง และจัดทำเนื้อหาดุสิตนิพนธ์ขึ้นเป็นเล่มเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มมร. เพื่อทำการสอบต่อไป

4. ผลการวิจัย

4.1 มูลเหตุการณณ์เกิดปัญหาในมหาสุบินชาดกจากอกุศลมูล

อกุศลมูลในฐานะแก่นกลางแห่งวงจรถรกฏการณณ์ในมหาสุบินชาดก ดังได้กล่าวแล้วว่า การพิจารณาวงจรถรกฏการณณ์ในมหาสุบินชาดกในแง่ที่สัมพันธ์กันในลักษณะของปฏิจจสมุปบาทนั้น ไม่อาจจะกล่าวชัดเจนว่าข้อใดเป็นปฐมเหตุที่แท้จริงได้ แนวคิดพุทธจริยศาสตร์ แสดงให้เห็นว่า

อกุศลมูล เป็นรากเหง้าของสิ่งที่ไม่ดีทั้งปวงปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในมหาสุบินชาติกเป็นสิ่งที่สะท้อนออกมาแห่งความหนาแน่นของอกุศลมูล⁵ ดังพุทธพจน์ที่ว่า

“คูกรภิกษุทั้งหลาย ลักษณะ 3 ประการนี้เป็นเหตุให้เกิดกรรม คือ โลภะ โทสะ โมหะ กรรมใดที่ประกอบด้วยโลภะ เกิดจากโลภะ มีโลภะ เป็นเหตุ มีโลภะเป็นที่เกิด กรรมนั้นเป็นอกุศล กรรมนั้นเป็นโทษ กรรมนั้นก่อให้เกิดทุกข์ กรรมนั้นนำไปสู่การเกิด กรรม กรรมนั้นไม่นำเพื่อความดับกรรม กรรมใดที่กระทำด้วยโทสะ....กรรมใดที่กระทำด้วยโมหะ....กรรมนั้นเป็นอกุศล กรรมนั้นเป็นโทษ กรรมนั้นก่อให้เกิดทุกข์⁶

4.2 หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพการป้องกันความเสื่อมของสังคม ในมหาสุบินชาติกทั้ง 16 ข้อ

หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพการป้องกันความเสื่อมของสังคม ในมหาสุบินชาติกทั้ง 16 ข้อ ได้สะท้อนถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน เมื่อโลกได้เข้ายุคเสื่อมลงมนุษย์ไม่ตั้งมั่นในกุศลธรรม อกุศลธรรมมีอำนาจก่อให้เกิดปัญหาดังที่ปรากฏในมหาสุบินชาติก พุทธธรรมที่ได้นำเสนอในแต่ละข้อมีความเหมาะสมสามารถป้องกันความเสื่อมที่จะเกิดกับมนุษย์ได้ ไว้เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติ เมื่อด้านมืดของสังคมถูกลบก็จะพบแสงสว่างความเจริญของสังคมนั้น ๆ ตามที่ปรากฏหลักพุทธธรรมแต่ละข้อ ดังนี้

มหาสุบินชาติก 16 ข้อ	การพยากรณ์สังคมปัจจุบัน	หลักพุทธธรรม
1. วิวัดตัวผู้สี่ตัววิ่งมาจะชนกันแต่แล้วก็หลีกหนีไป	ผู้นำและคนทั้งหลายไม่ประพฤติธรรม ส่งผลให้ธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลง ผิดฤดูกาล เกิดความแห้งแล้ง ผลการเกษตรเสียหาย	ทศพิธราชธรรม ราชสังคหวัตถุ จักรวรรดิวัตร 12 พรหมวิหารธรรม
2. ต้นไม้ปลูกไม่นานเกิดดอกออกผลตั้งแต่เล็ก	เด็กรุ่นจะมีราคาจะกล้าเด็กหญิงทั้งหลายที่ยังไม่ทันถึงวัยสาวก็มีเพศสัมพันธ์กับบุรุษเพศ มีระดูและตั้งครรภ์	เบญจศีล-เบญจธรรม, พหุสูต
3. แม่โคอ่อนนอนตีมนมลูกโคขณะเพิ่มเกิด	บุตรธิดาไม่เคารพในบิดามารดาความเป็นผู้ประพฤติอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ไม่ยำเกรงในมารดาบิดา ผู้มีอายุทั้งหลายต้องง้อเหล่าลูกหลานเพื่อความอยู่รอด	กัตถัญญกตเวที ทิศ 6 และ อารยวัติ 5

⁵ เทพพร มังธานี, การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาติก, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542), หน้า 94.

⁶ อ.ต.ก. (ไทย) 20/551/338.

4. ใช้ใครรุ่นไถนา ส่วนโคมีอายุปล่อยไม่สนใจ	ผู้ปกครองจะแต่งตั้งผู้ที่ไม่มีความสามารถบริหารงานแทน ผู้นำไม่ตั้งอยู่ในธรรม ไม่ฉลาดในการบริหารราชกิจต่าง ๆ จะแต่งตั้งคนหนุ่มวินิจฉัยบริหารจัดการแทนคนเหล่านี้ไม่รู้ถึงราชกิจอันใดควรไม่ควร ทำให้เกิดผลเสียหายต่อประเทศชาติบ้านเมืองแล้วพากันทิ้งงานนั้น	คารวะ 6, อปทานิยธรรม 7, ทิศ 6, มงคล 38 หมวดที่ 7
5. ม้าสองปาก มีคนนำหญ้าให้กิน แต่ไม่รู้จักอ้ม	ผู้นำไม่ดำรงในธรรม ไม่ฉลาดจะแต่งตั้งมนุษย์โลเลไม่ประกอบด้วยธรรม ไว้ในตำแหน่งวินิจฉัยคดี คนพาลเหล่านี้เบียดเบียนประชาชนให้ได้รับความเดือดร้อนจากการตัดสินคดีความโดยไม่เป็นธรรม การตัดสินคดีความไม่เที่ยงธรรมทนายความหรือผู้ตัดสินคดีความจะหวังผลประโยชน์ทั้งสองฝ่าย	อธิปไตย, อดติ 4
6. มีคนนำถาดทองให้สุนัขถ่ายปัสสาวะใส่ถาดทอง	ผู้ที่มีคุณธรรมจะไม่ได้รับการยกย่องราชสกุลข้าราชการผู้ใกล้ชิดเคยสนองงาน จะไม่เลียดูจะมีเหล่าคนพาลเป็นบริวารแทน ราชสกุลเหล่านั้นถึงคราวตกยากด้วยการถูกเบียดเบียน	สัปปุริสธรรม 7 สังคหัตถ์ 4
7. นางสุนัขจิ้งจอกกัดกินเชือกหนังที่ชายฝั่งเชือก	สตรีจะโลเลในบุรุษ หมู่สตรีจักพากันโลเลจิตใจไม่ตั้งมั่นในคู่ครองของตนเอง ลุ่มหลงยินดีในการเที่ยวดื่มสุรานิยมการแต่งตัวยั่วยุยงยินดีเป็นชู้กับชายอื่น โดยไม่สนใจงานบ้านเรือนที่ควรจะเป็นในฐานะหน้าที่ของภรรยาที่ดี	ทิศ 6 ฆราวาสธรรม
8. สระตรงกลางขุ่นแต่รอบนอกกลับใสสัตว์ทั้งหลายกินน้ำรอบขอบสระ	บ้านเมืองเกิดโจรภัย ชาวเมืองแสวงหาที่ตั้งใหม่ปล่อยให้เมืองโรยราหรือเสื่อมโทรมผู้นำเกิดตกยากเพราะไม่ตั้งมั่นในธรรม จะเบียดเบียนประชาชนทุก	ทศพิชราชธรรม พรหมวิหาร 4

	<p>วิธีการ นำเครื่องอุปโภคบริโภคมาสู่ตน (มีอาหาร ข้าว เป็นต้น) ปัจจุบันเทียบกับการถูกขูดรีดภาษี (เครื่องใช้ที่เป็นยานพาหนะ อสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น) ด้วยการขึ้นภาษี ให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน</p>	
<p>9. มหาชนนำน้ำใส่ตุ่มใหญ่จนล้น ตุ่มเล็กรอบข้างแห้งไม่มีใครเหลียวแล</p>	<p>เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของคนในสังคมผู้นำเกิดตกยากไม่ตั้งมั่นในธรรม จะเบียดเบียนประชาชนทุกวิธีการ นำเครื่องอุปโภคบริโภคมาสู่ตน (มีอาหาร ข้าว เป็นต้น) ปัจจุบันเทียบเท่ากับเก็บภาษี ด้วยการขึ้นภาษี ให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน</p>	<p>สัปบุริสธรรม 7</p>
<p>10. หม้อหุงข้าว มีสุก ดิบ และปะปนกัน</p>	<p>การไม่ตั้งมั่นอยู่ในธรรมของมหาชนทุกระดับชนชั้นผู้นำไม่ตั้งมั่นในธรรม เมื่อผู้นำไม่ตั้งมั่นในธรรมข้าราชการที่ดี พราหมณ์และคฤหบดีที่ดี ชาวนิคม ชาวชนบทที่ดี กล่าวคือประชาชนทุกหมู่เหล่าจะไม่ตั้งมั่นในธรรมเมื่อมนุษย์ทุกหมู่เหล่าไม่ตั้งมั่นในธรรมผลก็ทำให้เกิดความเดือดร้อนฤดูกาลเปลี่ยนไป (เกิดฝนตกมากน้อยไม่สม่ำเสมอทั่วทุกพื้นที่ ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเสียหาย)</p>	<p>นาถกรณธรรม สาราณียธรรม</p>
<p>11. มีชนนำนมเปรี้ยว แลกกับแก่นจันทร์แดง</p>	<p>การแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ภิกษุผู้เป็นอสังขี จะเป็นผู้มีความโลภในลาภสักการะ จะนำพระสังฆธรรมมาเทศนาเพื่อหวังให้ผู้คนยินดีถวายในลาภสักการะของตนเอง ไม่เป็นไปเพื่อการนำเหล่าสัตว์ทั้งหลายพ้นจากทุกข์</p>	<p>โอวาทปาฏิโมกข์, ธรรมกถึก, กถาวัตถุ 10, ความสันโดษ</p>

12. ลูกน้ำเต้า จมน้ำ	การวินิจฉัยที่ถูกต้องไม่ได้รับการยอมรับในอนาคตกาลหน้าเมื่อโลกหมุนไปถึงจุดเสื่อม พระสงฆ์ ถ้อยคำที่ไม่เป็นที่น่าเชื่อถือจะได้รับความเคารพแม้ในสังฆสันนิบาต (ที่ประชุมสงฆ์) เหล่าภิกษุสงฆ์ก็พลอยยินดีในคำพูดของภิกษุผู้ทุศีลนั้น แม้หลักธรรมคำสอนที่ไม่ศึกษามาด้วยดีเมื่อปรากฏในสาธารณชน ผู้ไม่ศึกษาไม่เข้าใจด้วยดีมีความหลงเชื่อในคำกล่าวเหล่านั้น	โอวาทปาฏิโมกข์ คารวะ 6
13. แผ่นศิลาลอยน้ำ	หลักคำสอนทางพุทธศาสนาพระสงฆ์ในสังฆสันนิบาต (ที่ประชุมสงฆ์) ถ้อยคำของผู้มีศีลจะไม่ใช่ที่น่าเชื่อถือในที่ประชุมนั้นแม้ภิกษุผู้กล่าวด้วยคำสัตย์ จะไม่ได้รับการยอมรับจะถูกเยาะเย้ย คำพูดของภิกษุผู้มีศีลจะไม่มีน้ำหนักแน่นในสภาประชุมสงฆ์แห่งนั้นไม่ได้รับการยอมรับเชื่อถือ	โอวาทปาฏิโมกข์, คารวะ 6, สมณสัญญา
14. เขียดกสิณกินงูใหญ่	มนุษย์จะมีราคะหนาแน่น บุรุษทั้งหลายที่มีราคะจัดมักประพฤติตามกระแสกิเลส จักสยบอยู่ในอำนาจของภรรยาหรือเด็กสาวยังรุ่น อยู่ภายใต้อำนาจของสตรีเหล่านั้น จะถูกตวาด ต่ำเห็บแถมสาตเสียดเสียดอยู่ฐานะตั้งทาส	สมชิวิตธรรม 4, ทิศ 6, ฆราวาสธรรม 4
15. หงส์แหวดล้อมด้วยกา	คนดีจะเป็นบริวารของคนไม่ดี ผู้นำไม่ตั้งมั่นในธรรม ไม่ฉลาดในการบริหารราชกิจต่าง ๆ ไม่ประทานอิสริยยศ ตำแหน่งอันควรจะได้รับแก่เหล่าข้าบริพารราชสกุลที่เคยทำคุณความดีมาทั้งหลาย แต่กลับมอบให้กับคนพาลบริวารใกล้ชิดแทน เมื่อราชสกุลไม่มีที่	สัปบุริสธรรม 7, สังคหัตถุ 4

	<p>ฟังไม่สามารถดำรงชีพอยู่ได้ก็จะเข้าไปสู่คนพาล (เปรียบด้วยเหล่าฝูงกา)ทั้งหลายโดยความยินยอม</p>	
<p>16. แกะไล่หวัดเสื่อและกัดกินเป็นอาหาร</p>	<p>คนดีจะหวาดกลัวต่อคนไม่ดี ผู้นำไม่ตั้งอยู่ในธรรมจะแต่งตั้งคนชั้นต่ำ (คนพาล) เป็นผู้คอยบริหารงาน คนพาลทั้งหลายเมื่อได้อำนาจจากผู้นำก็ใช้อำนาจเบียดเบียนประชาชน ให้ได้รับความเดือดร้อน ด้วยการข่มขู่ด้วยเอาข้อกฎหมายอาญาปกครองบ้านเมืองมาเป็นข้ออ้าง เบียดเบียนผู้มีศีลให้ได้รับความลำบากต้องพากันหลบหนีแฝงเร้นตัวอยู่ที่อื่น ให้ได้รับความเดือดร้อน</p>	<p>สัปบุริธรรม 7 , อธิปไตย</p>

ผลการวิจัยครั้งนี้เมื่อแจกแจงปัญหาและการป้องกันปัญหาสังคมที่ปรากฏในมหาสุบินชาดกแล้วปัญหาที่มีความคล้ายคลึงกันได้จัดเป็น 4 ด้านประกอบด้วย

1. ด้านผู้นำ (มหาสุบินชาดกข้อ 1 , 10) ที่เมื่อผู้นำปกครองไม่ตั้งมั่นในธรรม คนในสังคมไม่ประพฤติธรรม ทำให้เกิดธรรมชาติเปลี่ยนแปลงผิดฤดูกาล สอดคล้องกับพระมหากุญชร ธิรปุณโณ (ทองงาม)⁷ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ดำเนินตามแบบอย่างพระอริยะต้องสามารถดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมตามกรอบคุณธรรมจริยธรรม (สมมติ) ในสังคมด้วยการทำหน้าที่และความรับผิดชอบต่อกันและกันได้ ปฏิปทาต่อสิ่งแวดล้อม ผู้ดำเนินชีวิตตามแบบอย่างพระอริยะต้องสร้างความดีงามให้เกิดขึ้นเพื่อเป็นปัจจัยเกื้อกูลกับสรรพชีวิตและสิ่งที่ไม่มีชีวิต ดำเนินตามหลักอภิปรัชชาชาติพัฒนาชีวิตเพื่อบรรลุธรรมขั้นสูงต่อไป

2. ด้านข้าราชการ (มหาสุบินชาดกข้อที่ 4,5,6, 8,9,15,16) ผู้บริหารนักปกครองแต่งตั้งผู้ที่ไม่มีความสามารถบริหารงานแทนผู้อาวุโสทำให้การบริหารงานเกิดความเสียหาย การตัดสินใจที่ไม่เที่ยงธรรมในสังคมทำให้ไม่มีบรรทัดฐาน เกิดความไม่ชอบธรรมต่อผู้พิจารณาดีความ บ้านเมือง

⁷ พระมหากุญชร ธิรปุณโณ (ทองงาม). (2554). การดำเนินชีวิตแบบอริยวิถีในพระพุทธศาสนา. วิทยาลัยนิพนธ์ศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2554), หน้า 254.

เกิดโจรภัย ชาวเมืองแสวงหาที่ตั้งถิ่นฐานใหม่ปล่อยให้เมืองเสื่อมโทรมผลจากการจัดบริหารโครงสร้างที่ไม่มั่นคงสอดคล้องกับ ปรียนันท์ เสถียรนพเก้า⁸ ผลการวิจัยพบว่า หน้าที่สำคัญของทนายความมีอยู่ 2 ประการใหญ่ ๆ คือ ให้ความช่วยเหลือต่อประชาชนผู้มีอรรถคดีและการว่าความหรือดำเนินกระบวนการยุติธรรม หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความไทย หลักอรรถคดี 4 เป็นธรรมมาตรฐานด้านคุณแลสังคัมเมื่อเว้นจากอรรถคดีทั้ง 4 ทนายความย่อมปฏิบัติหน้าที่ได้โดยยุติธรรมเที่ยงธรรมและยุติ ชูแช่⁹ ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธปรัชญาที่เหมาะสมกับการบังคับใช้กฎหมายอาญาในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ หลักอริยสัจ 4 และหลักอรรถคดี 4 เพื่อบูรณาการบังคับใช้กฎหมายอาญาในกระบวนการยุติธรรมจะต้องนำมาเพื่อใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายอาญาในกระบวนการยุติธรรม

3. ด้านประชาชน (มหาสุบินชาตกข้อที่ 2,3,7,14) เด็ก ๆ จะมีราคะกล้าเป็นเหตุการณตั้งครรภไม่พร้อม การประพฤติปฏิบัติระหว่างบุตรธิดากับบิดามารดา บุตรธิดาจะไม่เคารพในบิดามารดา สามีภรรยาจะมีจิตใจโลเลประพฤตินอกใจกัน บุรุษจะตกในอำนาจราคะของสตรีเพศสอดคล้องกับ วสมน ทิพนีย์¹⁰ ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว แบ่งได้ 4 หมวด 1. หมวดการวางแผนสร้างชีวิตครอบครัว ได้แก่ หลักสมชีวิธรรม 4 คือ มีความเชื่ออย่างเดียวกันไม่ล่วงละเมิดสิทธิต่อกันและกัน รู้จักเสียสละให้กันและมีการตัดสินใจร่วมกัน 2. หมวดการปฏิบัติหน้าที่ต่อกันตามหลัก ทิศ 6 ทิศเบื้องหน้า ได้แก่ หน้าที่บิดามารดาพึงปฏิบัติต่อบุตรธิดาและหน้าที่บุตรธิดาพึงปฏิบัติต่อบิดามารดา และทิศเบื้องหลัง ได้แก่ หน้าที่ของสามีที่พึงทำต่อภรรยาและหน้าที่ของภรรยาที่พึงปฏิบัติต่อสามี 3. หมวดการปฏิสัมพันธ์ที่ตีระหว่งกันและกันเรียกว่า หลักความสามัคคีในครอบครัว (สาราณียธรรม 6) ได้แก่แก่ (1-3)การแสดงออกด้วยเมตตา 3 การเกื้อกูลแบ่งปันซึ่งกันและกัน การไม่ล่วงละเมิดกันและกันและการให้เหตุผลในการตัดสินใจร่วมกัน หมวดการบริหารทรัพย์สิ้นให้หลัก โภควิภาค 4

⁸ปรียนันท์ เสถียรนพเก้า, *บูรณาการหลักพุทธธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความไทย*, วิทยานิพนธ์ศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2559), 254 หน้า.

⁹ดุสิต ชูแช่, *รูปแบบการบังคับใช้กฎหมายอาญาในกระบวนการยุติธรรมตามแนวพุทธปรัชญา*, วิทยานิพนธ์ศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2557), 184 หน้า.

¹⁰วสมน ทิพนีย์. (2558). *การแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวตามแนวพุทธธรรม*. วิทยานิพนธ์ศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2558), 304 หน้า.

4. ด้านพระสงฆ์ (มหาสุบินชาดกข้อที่ 11,12,13) พระภิกษุมีความละโมภในอามิสการแสดงธรรมเพื่อหวังลาภสักการะ คำสอนและข้อวินัยที่ไม่ถูกต้อง ประชาชนส่วนใหญ่จะให้ความเชื่อถือเป็นเหตุให้เกิดลัทธิธรรมปฏิรูป ปิดเปิดคำสอนทางศาสนา คำสอนและข้อวินัยที่ถูกต้องจะไม่หยั่งลงในจิตใจของประชาชนส่วนใหญ่ สอดคล้องกับ อัมพล บุคตาสาร¹¹ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวคิดทฤษฎีตะวันตกทั้ง 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีระบบ และทฤษฎีจิตวิทยานั้น ยังมีปัญหาหรือข้อบกพร่อง แต่ปัญหาเหล่านั้นสามารถแก้ไขได้โดยการนำหลักทฤษฎีที่มีกัตถประโยชน์ 4 และหลักสันโดษ 3 มาบูรณาการกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ นำหลักสาราณียธรรม 6 มาบูรณาการกับทฤษฎีระบบ และนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาบูรณาการกับทฤษฎีจิตวิทยา ทรัพยากรมนุษย์หรือทุนมนุษย์ตามหลักองค์ความรู้ใหม่ คือ การดำเนินชีวิตตามแบบอย่างด้วยความพอเพียงมีกัลยาณมิตรที่ดีดำรงชีวิตด้วยวิถีแห่งสายกลางพอเพียงแบบยั่งยืน

5. บทสรุป

สรุปประเด็น เนื้อหาที่ต้องการแสดงให้เห็นถึงผลการศึกษาริวิจัย บูรณาการพุทธธรรมในการป้องกันความเสื่อมของสังคมตามที่ปรากฏในมหาสุบินชาดก เป็นการป้องกันและแก้ไขเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นโดยเฉพาะสังคมปัจจุบันหรือมีแนวโน้ม เกิดความเสื่อมในอนาคต เป็นที่ยอมรับได้ว่าการพยากรณ์ที่ปรากฏในมหาสุบินชาดกมีปรากฏในปัจจุบัน เมื่อมีการแก้ไขปัญหาก็เกิดขึ้นก็จะมีแต่ในด้านที่มีความเจริญรุ่งเรืองต่อสังคมประเทศชาติ ความเสื่อมและการป้องกันความเสื่อมของสังคมตามมหาสุบินชาดกที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

1. ด้านผู้นำ เมื่อผู้นำปกครองไม่ตั้งมั่นในธรรม คนในสังคมไม่ประพฤติธรรม ทำให้เกิดธรรมชาติเปลี่ยนแปลงผิดฤดูกาล

2. ด้านข้าราชการ ผู้บริหารปกครองแต่งตั้งผู้ที่ไม่มีความสามารถบริหารงานแทนผู้อาวุโสทำให้การบริหารงานเกิดความเสียหาย การตัดสินใจที่ไม่เที่ยงธรรมในสังคมทำให้ไม่มีบรรทัดฐาน เกิดความไม่ชอบธรรมต่อผู้พิจารณาตัดสินความ บ้านเมืองเกิดโจรภัย ชาวเมืองแสวงหาที่ตั้งถิ่นฐานใหม่ปล่อยให้เมืองเสื่อมโทรมผลจากการจัดบริหารโครงสร้างที่ไม่มั่นคง

3. ด้านประชาชน เด็ก ๆ จะมีระคะกล้าเป็นเหตุการณตั้งครรภไม่พร้อม การประพฤติปฏิบัติระหว่างบุตรธิดากับบิดามารดา บุตรธิดาจะไม่เคารพในบิดามารดา สามีภรรยาจะมีจิตใจเลอะประพุดินอกใจกัน บุรุษจะตกในอำนาจระคะของสตรีเพศ

4. ด้านพระสงฆ์ พระภิกษุมีความละโมภในอามิสการแสดงธรรมเพื่อหวังลาภสักการะ คำสอนและข้อวินัยที่ไม่ถูกต้อง ประชาชนส่วนใหญ่จะให้ความเชื่อถือเป็นเหตุให้เกิดลัทธิธรรมปฏิรูป

¹¹ อัมพล บุคตาสาร, *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์ดุสิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2556), 144 หน้า.

บิดเบือนคำสอนทางศาสนา คำสอนและข้อวินิจฉัยที่ถูกต้องจะไม่หยั่งลงในจิตใจของประชาชนส่วนใหญ่

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาสังคมที่ปรากฏในมหาสุบินชาดก

1. ด้านผู้นำ พุทธธรรมที่เหมาะสมการแก้ปัญหาด้านผู้นำประกอบด้วย หลักพรหมวิหาร มีความเมตตาบำบัตทุกข์บำรุงสุขต่อผู้ใต้บังคับบัญชา หวังให้เข้าพ้นจากความเดือดร้อนทั้งหลาย ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีหลักธรรมด้วยทศพิธราชธรรม ได้แก่ คุณธรรมของผู้ปกครอง 10 ประการ ไม่ว่าจะเป็นราชา หรือรัฐบาล ตามความหมายสมัยใหม่ ประกอบด้วย ทาน ศีล บริจาค อหะระ ตบะ มัทวะ โภคะ อวิหิงสา ชันติ อวิโรธนะ การดูแลไพร่ฟ้าประชาชน เรียกว่า จักรวรรดิวัตร ธรรม ประกอบด้วย การอนุเคราะห์คนในราชสำนักและคนภายนอกให้มีความสุขไม่ปล่อยปะละเลย ด้านกลยุทธ์บริหารงาน เรียกว่า ราชสังคหัตถุ ธรรม 4 ประการ ที่เป็นแนวทางในการสงเคราะห์ประชาชน อันได้แก่ ฉลาดบำรุงธัญญาหาร คือ ปรีชาสามารถในนโยบายที่จะบำรุงหรือพิชพันธุ ธัญญาหารส่งเสริมการเกษตรให้อุดมสมบูรณ์ ฉลาดบำรุงข้าราชการ เป็นต้น

2. ด้านข้าราชการ พุทธธรรมที่เหมาะสมการแก้ปัญหาด้านข้าราชการ ประกอบด้วย หลัก อธิปไตย ยึดถือความถูกต้องเป็นหลักในการบริหารงานเว้น อกติ 4 เกิดจากความไม่ชอบธรรมในการตัดสินใจด้วยความลำเอียง จากความชอบ ความชัง ความโกรธ และความกลัว มีหลักสังคหัตถุ รู้จักเสียสละต่อบทบาทหน้าที่ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมต่อประเทศชาติบ้านเมืองตั้งตนเป็นคนดีของสังคม หลักการปกครองให้เกิดความสามัคคีคือ คาราวะ 6 อปริหานิยธรรม 7 ด้วยการให้เกียรติซึ่งกันและกันมีการดำเนินกิจการต่าง ๆ โดยพร้อมเพรียงกัน และมีองค์ประกอบการทำงานของหลักธรรม มาภิบาล 6 ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

3. ด้านประชาชน พุทธธรรมที่เหมาะสมการแก้ปัญหาด้านประชาชน ประกอบด้วย หลัก เบญจศีล เบญจธรรม เรียนรู้ประพฤติปฏิบัติตามหลักของศีลธรรมมีกายวาจาที่เรียบร้อยเป็นปกติ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ตนเองและผู้อื่น เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ตามหลัก หลักพหูสูตและหมั่นขวนขวายให้บุคคลที่มีคุณเจริญรอยตามหลัก อารยวัติ ประพฤติตนเป็นคนมีกตัญญูต่อบิดามารตามหลักคำสอน ใน มงคล 38 นำหลักการปฏิบัติ หลักทศ 6 ว่าด้วยหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลแต่ละสถานะ

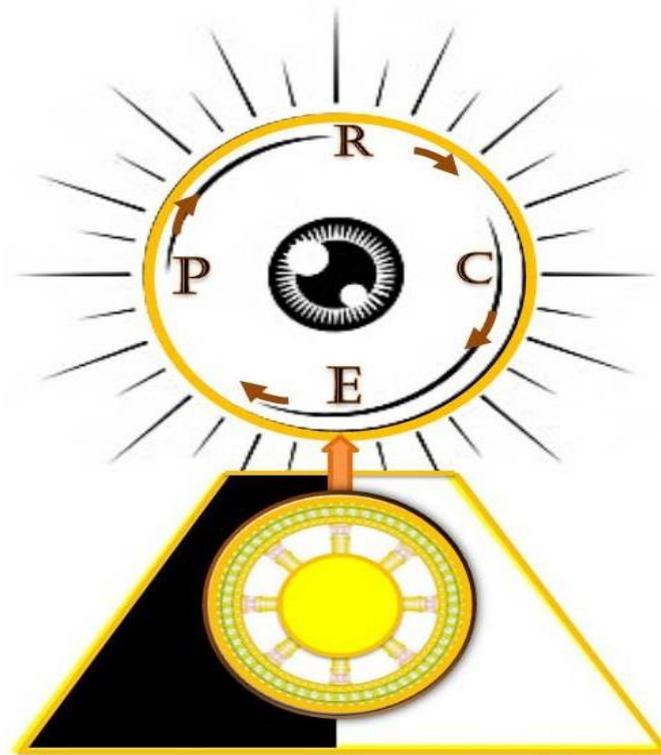
4. ด้านพระสงฆ์ พุทธธรรมที่เหมาะสมการแก้ปัญหาด้านพระสงฆ์ ประกอบด้วย หลักจตุปาริสุทธิศีล 4 ความบริสุทธิ์ในศีลทั้งสี่ประการมีความสำรวมในข้อธรรมวินัย เป็นผู้รู้จักการควบคุมกาย วาจา มีอาชีพที่บริสุทธิ์และเป็นผู้ใคร่ครวญในปัจจัยทั้งสี่ 1. ปาติโมกขสังวรศีล ศีลคือความสำรวมในพระปาฏิโมกข์ 2. อินทริยสังวรศีล ศีลคือความสำรวมอินทริย์ 3. อาชีวนานิสุทธิศีล ศีลคือความบริสุทธิ์แห่งอาชีพ 4. ปัจจัยสันนิสตีตศีล ศีลคือที่เกี่ยวกับปัจจัย 4 พระสงฆ์ต้องเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติ

ให้บริสุทธิ์ด้วยดีในวิชาและจรรยา เป็นผู้อยู่อย่างเรียบง่าย สันโดษ ต่ออาชีพความเป็นอยู่ในสมณ
 สारูป

องค์ความรู้ใหม่

5.2.2 รูปแบบองค์ความรู้ใหม่ (Model)

การสังเคราะห์องค์ความรู้ว่าด้วย “บูรณาการพุทธธรรมในการป้องกันความเสื่อมของสังคมตามที่
 ปรากรภูมิมหาสุบินชาตก” ในครั้งนี้ เมื่อนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการในการป้องกันความเสื่อมของ
 สังคม ย่อมได้การปรับเปลี่ยนและสามารถพัฒนาคนในสังคมให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดั่งงาม
 ประกอบด้วย การเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม มีความตระหนกรับผิดชอบต่อหน้าที่ ปลุกฝังคุณธรรม
 จริยธรรมให้เกิดขึ้นกับตนเองและฝึกฝนการพัฒนาศักยภาพตนเอง

แผนภูมิที่ 5.1 (PRCE MODEL)

P = Personnel Quality	การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
R = Responsibility Roles	มีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง
C = Cultivation Ethics	การปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม
E = Effort exertion Development	หมั่นฝึกฝนอบรมตนเอง

การนำ PRCE Model มาประยุกต์ใช้เพื่อให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ต่อตนเองและ
 สังคมมีรายละเอียด ดังนี้

การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี (Personnel Quality) การดำเนินชีวิตสังคมปัจจุบันที่มีบทบาทแตกต่างกันไป เช่น ผู้นำ ข้าราชการ ประชาชนบทบาทสามี ภรรยา และนักบวช สิ่งสำคัญคือ การประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ดำเนินรอยตาม ทุกคนสามารถสร้างขึ้นมาได้ด้วยการอบรม ปรับปรุง พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ

มีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง (Responsibility Roles) การตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ของตนเองด้วยความรับผิดชอบฐานะที่อยู่ร่วมกันในสังคม จะต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย หน้าที่ของผู้นำ คือ การปกครองและพัฒนาบ้านเมืองให้ได้รับประโยชน์สุข หน้าที่สามี ภรรยา ต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตร หน้าที่นักบวชประพฤติปฏิบัติในศีลวัตรอันดีงาม เมื่อทุกคนกระทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ สังคมประเทศชาติก็เจริญอยู่อย่างมีความสุข

ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม (Cultivation Ethics) การปลูกฝังจริยธรรมที่เหมาะสมให้กับตนเอง เป็นการสร้างค่านิยมที่ดี โดยเริ่มต้นจากเด็กเยาวชน จนถึงผู้ใหญ่ที่ควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นอุดมการณ์ภายในต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง

หมั่นฝึกฝนอบรมตนเอง (Effort exertion Development) การหมั่นฝึกฝนอบรมตนเอง เพื่อเป็นเกราะป้องกันให้บุคคลได้พัฒนาตนเองได้ถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิต ด้วยอาศัยความเพียรที่จะประพฤติปฏิบัติให้เกิดขึ้นกับตนเอง ด้วยความเพียรที่ยังไม่ให้บาปเกิดขึ้นทางกาย วาจา ใจ มีความเพียรละความชั่วทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้วกำจัดออก มีความหมั่นเพียรในกุศลให้เกิดยิ่ง ๆ ขึ้นไป และมีความเพียรรักษากุศลความดีที่ทำเอาไว้

เอกสารอ้างอิง

- มูลนิธิ. มหามกุฏราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐและภาษาไทยพร้อมอรรถกถาแปล ฉบับครบรอบ 200 ปี แห่งราชวงศ์จักรีกรุงรัตนโกสินทร์ พุทธศักราช 2525 45 เล่ม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย. 2525.
- ดุสิต ชูแซ. รูปแบบการบังคับใช้กฎหมายอาญาในกระบวนการยุติธรรมตามแนวพุทธปรัชญา. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. 2557.
- ปริญนท์ เสถียรนพแก้ว. บูรณาการหลักพุทธธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความไทย. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. 2559.
- เทพพร มังธานี. การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เถรวาทในมหาสุบินชาดก, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล. 2542.
- พระมหาบุญนภัสร์ ธีรบุญโญ (ทองงาม). การดำเนินชีวิตแบบอริยวิถีในพระพุทธศาสนา, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. 2554.
- วสมน พิพณีย์. การแก้ไขปัญหามลภาวะในครอบครัวตามแนวพุทธธรรม, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. 2558.
- อำพล บุคดาสาร. การพัฒนามนุษย์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. 2556.

